

Tisková zpráva

Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci – duben/květen 2023

- ⊙ Přibližně čtyři pětiny (79 %) českých občanů zastávají názor, že právo rozhodnout o přerušení vlastního těhotenství má mít žena sama.
- ⊙ Pro úplný zákaz interrupcí se vyslovila pouhá 2 % občanů.
- ⊙ Podpora práva ženy rozhodnout se, zda má být provedeno umělé přerušení jejího těhotenství, je vůbec nejvyšší za celou dobu sledování, tj. od roku 1990.
- ⊙ S uzákoněním eutanazie podle šetření souhlasí téměř tři čtvrtiny české veřejnosti (73 %).
- ⊙ Dvě pětiny (40 %) dotázaných občanů se přiklonily k tomu, že prostituce by měla být zákonem povolena a upravena jako živnost.
- ⊙ Názor, že by poskytování sexuální služeb za úplatu mělo být zcela zakázáno, a měli by být postihováni jak ti, kdo takové služby nabízejí, tak ti, kdo je využívají, vyjadřuje v současnosti více než desetina české veřejnosti (12 %).

Zpracovala:
Naděžda Čadová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 588; e-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

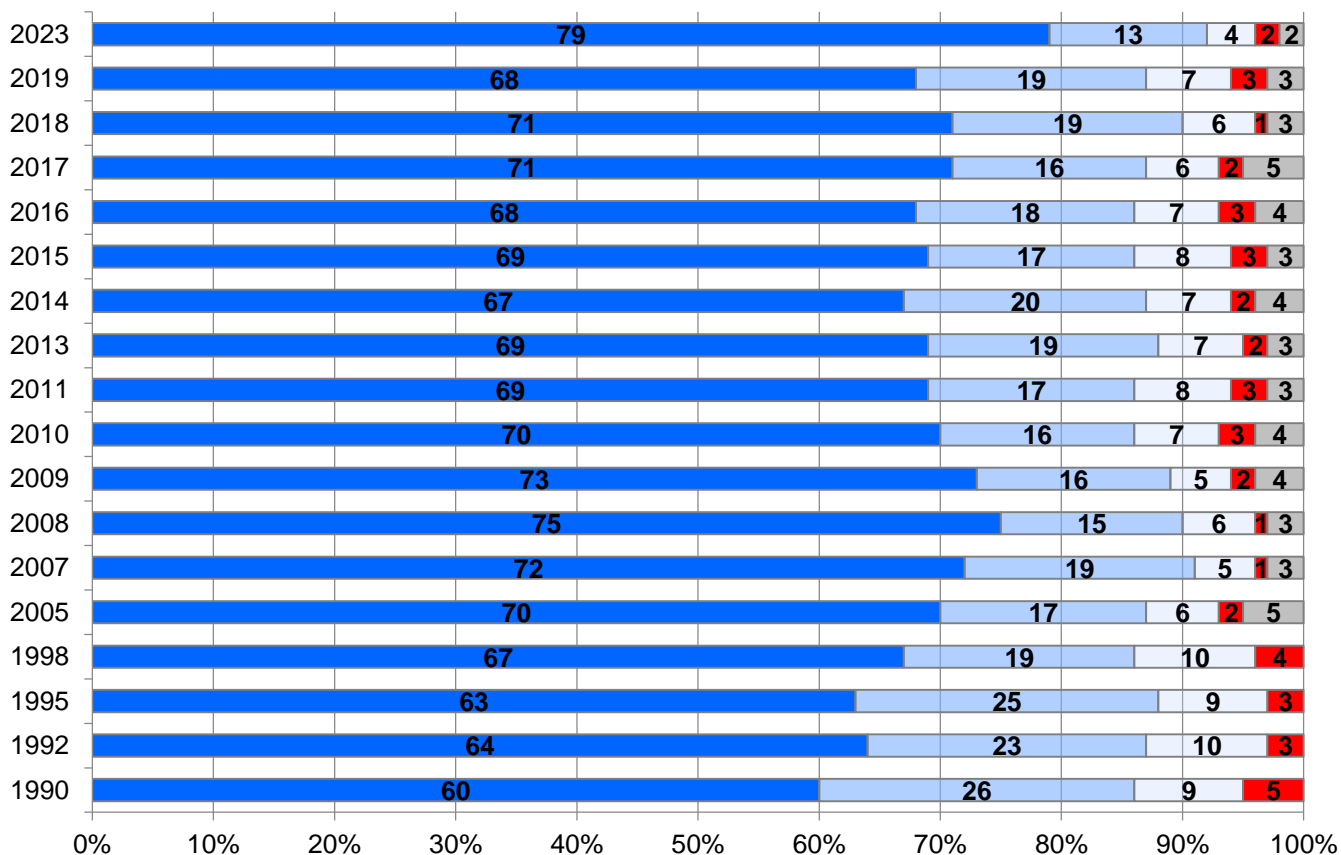

Ve výzkumu realizovaném v dubnu a květnu 2023 se Centrum pro výzkum veřejného mínění v rámci pravidelného omnibusového šetření zajímalo o názory veřejnosti na otázky, které lze z morálního hlediska považovat za kontroverzní. Konkrétně se dotazovaní občané vyjadřovali k tématu interrupce, eutanazie a prostituce.

Graf 1 ilustruje, že necelé čtyři pětiny českých občanů (79 %) zastávají názor, že právo rozhodnout o přerušení vlastního těhotenství má mít žena sama. Přibližně osmina respondentů (13 %) se domnívala, že by interrupce měla být povolena jen s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na dítě a ženu. Že by měla být interrupce povolována jen v případě ohrožení života těhotné ženy, tvrdí 4 % populace a pro úplný zákaz interrupcí se vyslovila pouhá 2 % občanů. Další 2 % dotázaných neměla na tuto věc jasný názor a zvolila proto odpověď „nevím“.

Otázka mapující postoje veřejnosti k umělému přerušení těhotenství byla v kontinuálním šetření položena poprvé v roce 1990. Již v té době bylo zřetelné, že je veřejnost v tomto ohledu poměrně liberální. Graf 1 ukazuje, že se podíl lidí zastávajících právo ženy rozhodnout o vlastním těhotenství od té doby ještě zvýšil. V letech 1990 až 2008 podíl odpovědí ve smyslu výsadního práva ženy rozhodnout se o vlastním těhotenství rostl z 60 % až na úroveň 75 %. V letech 2009 až 2019 se pak pohyboval na úrovni kolem 70 % a v aktuálním šetření pak narostl na dosud nejvyšší hodnotu 79 %, což oproti roku 2019 představuje nárůst o 11 procentních bodů. Naopak o 6 procentních bodů poklesl podíl zastánců názoru, že interrupce by měla být povolena jen s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na ženu a dítě.

Graf 1: Názory na interrupci - časové srovnání (v %)¹

- Žena sama má právo se rozhodnout, zda má být provedeno umělé přerušování jejího těhotenství.
- Interrupce by měla být povolena jen s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na dítě a ženu.
- Interrupce by měla být povolována jen v případě ohrožení života těhotné ženy.
- Interrupce by měla být zakázána.
- neví

Pozn.: Do roku 1998 byla data zpracovávána bez odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Názor, že žena sama má mít právo rozhodnout se, zda má být provedeno umělé přerušování jejího těhotenství, se častěji objevoval u žen (souhlas vyjádřilo 83 % žen a 76 % mužů) a o něco častěji také u lidí ve věku 45 až 59 let a u respondentů hodnotících svoji životní úroveň jako dobrou. Vzdělání v názorech na interrupci nehraje významnější roli.

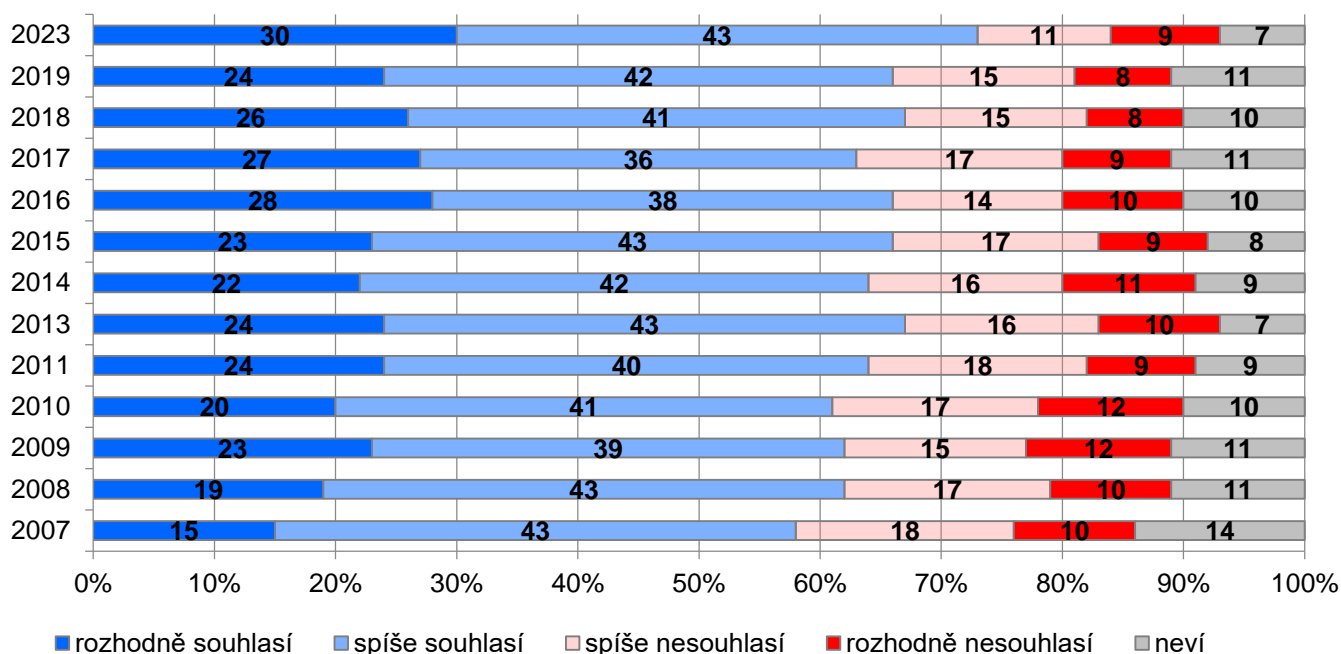
Všech respondentů jsme se ve výzkumu dále ptali, zda souhlasí či nesouhlasí s tím, aby právní řád České republiky umožňoval ukončení života nevléčitelně nemocného člověka (tzv. eutanazii). S uzákoněním eutanazie podle šetření souhlasí téměř tři čtvrtiny české veřejnosti (73 %), když tři desetiny (30 %) podle svých slov souhlasí „rozhodně“ a více

¹ Znění otázky: „Řekněte, který z těchto názorů je Vám osobně nejbližší: Žena sama má právo se rozhodnout, zda má být provedeno umělé přerušování jejího těhotenství; interrupce by měla být povolena jen s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na dítě a ženu; interrupce by měla být povolována jen v případě ohrožení života těhotné ženy; interrupce by měla být zakázána?“

než dvě pětiny (43 %) pak „spíše“. Nesouhlas vyjádřila pětina dotázaných (20 %), rozhodný nesouhlas ale uvedla jen necelá desetina respondentů (9 %), 11 % pak „spíše nesouhlasí“. Necelá desetina (7 %) občanů neví, jaké stanovisko vzhledem k této otázce zaujmout.

Z grafu 2 vyplývá, že podíl zastánců eutanazie v české společnosti byl mezi lety 2008 a 2019 víceméně stabilní a pohyboval se na úrovni okolo 65 % souhlasících s uzákoněním eutanazie. V aktuálním výzkumu tento podíl vzrostl oproti roku 2019 o 7 procentních bodů na 73 % souhlasících, což je nevyšší podíl za celou dobu sledování. Naopak podíl odpůrců byl po celou dobu sledování výrazně menšinový a pohyboval se kolem úrovně jedné čtvrtiny veřejnosti, v aktuálním výzkumu pak klesl na úroveň jedné pětiny (20 %).

Graf 2: Názory na eutanazii - časové srovnání (v %)²

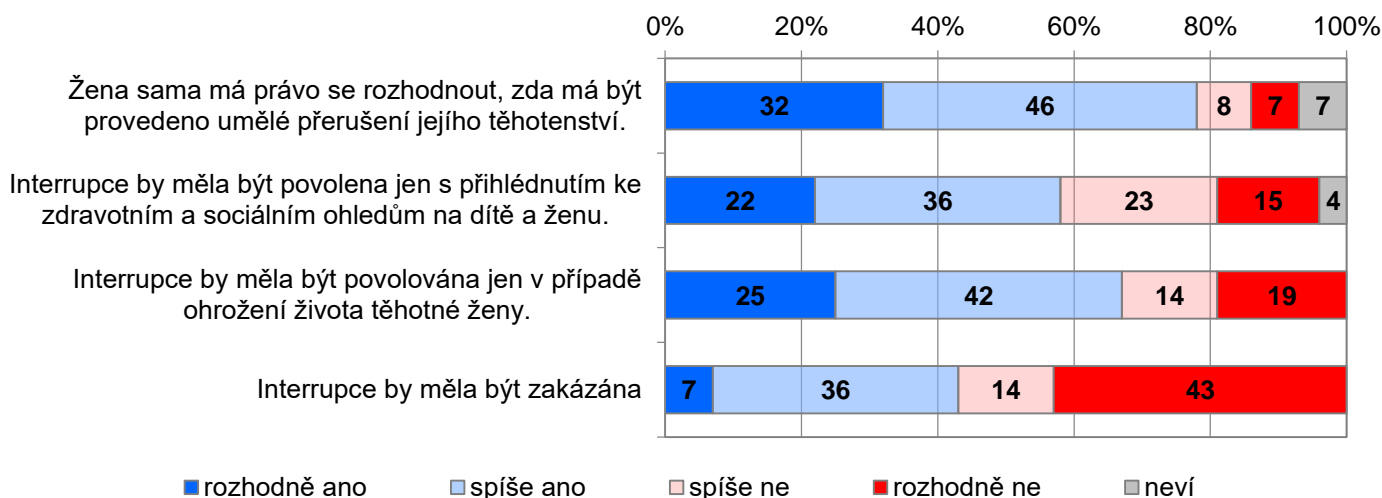
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Analýza odpovědí podle rozvrstvení občanů na sociodemografické skupiny ukazuje, že jednotlivé skupiny obyvatel se ve svých názorech na eutanazii výrazně neliší, roli zde nehraje pohlaví, věk, vzdělání ani životní úroveň. Nesouhlas ale častěji vyjádřili lidé římskokatolického náboženského vyznání.

Z analýzy dále vyplynulo, že názory na interrupci a eutanazii spolu vzájemně souvisí (viz graf 3). Respondenti zastávající názor, že právo rozhodnout o přerušení vlastního těhotenství má mít žena sama, také významně častěji souhlasí s uzákoněním eutanazie (pro je 78 % z nich). Naopak dotázaní, kteří se přiklonili k určitému omezení interrupcí, by se zavedením eutanazie souhlasili méně často a mezi lidmi příklánějícími se k úplnému zákazu interrupcí souhlasí s eutanazií pouze 43 % respondentů, nadpoloviční většina (57 %) naopak nesouhlasí.

² Znění otázky: „Souhlasíte, nebo nesouhlasíte s tím, aby náš právní řád umožňoval ukončení života nevléčitelně nemocného člověka (tzv. eutanazii)? Možnosti odpovědí: Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte.“

Graf 3: Názory na eutanazii podle názorů na interrupce (v %)

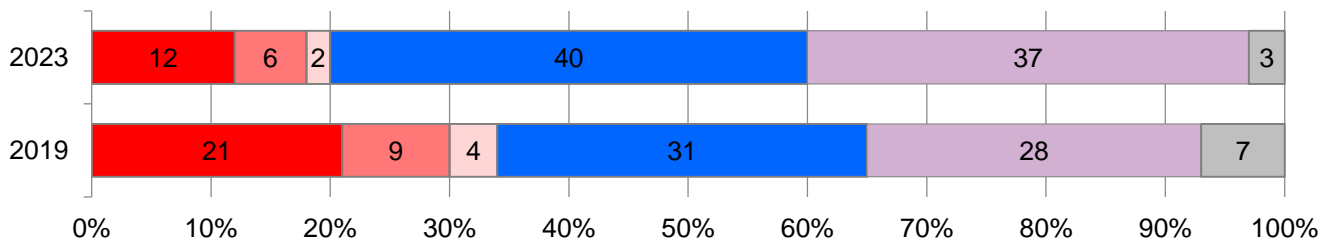

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 27. 3. – 22. 5. 2023, 834 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Ve výzkumu jsme dále zkoumali postoj české veřejnosti k prostituci a její legalizaci.³ Všech respondentů jsme se proto zeptali, zda a jak by měla být prostituce, tedy poskytování sexuálních služeb za úplatu, zákonem upravena. Dotázaným jsme předložili několik výroků, které představují možnosti, jak se k této otázce postavit, a oni měli vybrat ten, ke kterému se oni osobně nejvíce přiklání. Výsledek zachycuje graf 4.

Graf 4: Názory na prostituci a její legalizaci (v %)

Poskytování sexuálních služeb za úplatu:

- Mělo by být zakázáno a měli by být postihováni jak ti, kdo tyto služby nabízejí, tak ti, kdo je využívají
- Je třeba omezovat postihováním těch, kdo takové služby nabízejí
- Je třeba omezovat postihováním těch, kdo takové služby využívají
- Mělo by být povoleno a zákonem upraveno jako živnost.
- Není třeba upravovat zákonem, stačí, když zákon postihuje kriminalitu s tím spojenou.
- Neví

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

³ Znění otázky: „Občas u nás i jinde ve světě probíhají diskuse o tom, zda a jak by měla být zákonem upravena prostituce, tedy poskytování sexuálních služeb za úplatu. Nyní Vám přečtu několik výroků, které představují možnosti, jak se lze k této otázce postavit. Ke kterému z těchto výroků se přikláníte Vy osobně? Poskytování sexuálních služeb za úplatu: by mělo být zakázáno a měli by být postihováni jak ti, kdo takové služby nabízejí, tak ti, kdo je využívají; je třeba omezovat postihováním těch, kdo takové služby nabízejí; je třeba omezovat postihováním zákazníků, tedy těch, kdo takové služby využívají; by mělo být povoleno a zákonem upraveno jako živnost; není třeba upravovat zákonem, stačí, když zákon postihuje kriminalitu spojenou s organizovanou prostitucí, jako kuplířství nebo obchodování s lidmi, nucení k prostituci a podobně.“

Názory na zákonnou úpravu oblasti poskytování sexuálních služeb za úplatu jsou v české společnosti dosti pestré. Dvě pětiny (40 %) dotázaných občanů se přiklonily k tomu, že prostituce by měla být zákonem povolena a upravena jako živnost, jen o málo nižší podíl respondentů (37 %) si ale myslí, že by měl být v podstatě zachován aktuální stav, tedy že poskytování sexuálních služeb za úplatu není třeba upravovat zákonem, stačí, když zákon postihuje kriminalitu spojenou s organizovanou prostitucí, jako kuplířství nebo obchodování s lidmi, nucení k prostituci a podobně. Názor, že by poskytování sexuálních služeb za úplatu mělo být zcela zakázáno, a měli by být postihováni jak ti, kdo takové služby nabízejí, tak ti, kdo je využívají, vyjadřuje v současnosti více než desetina české veřejnosti (12 %). Podpora dalších zákonných úprav byla výrazně nižší, když 6 % oslovených vyjádřilo názor, že prostituci je třeba omezovat tím, že budou postihováni ti, kteří tyto služby nabízejí, a jen 2 % oslovených je pro omezení prostituce prostřednictvím postihování těch, kteří tyto služby využívají. Zbývá 3 % dotázaných neměla na tuto otázku jasný názor a zvolila možnost „nevím“.

Otázka na zákonnou úpravu prostituce se ve výzkumu CVVM zatím objevila jen jednou, v roce 2019, a od té doby se postoje české veřejnosti k této otázce dosti proměnily. Podíl těch, kteří prosazovali úplný zákaz poskytování sexuálních služeb za úplatu, poklesl o 9 procentních bodů (z 21 % na 12 %) a naopak o 9 procentních bodů vzrostl podíl zastánců toho, aby byla prostituce povolena a upravena jako živnost (z 31 % na 40 %), a rovněž o 9 procentních bodů (z 28 % na 37 %) pak vzrostl podíl zastánců názoru, že prostituci není třeba upravovat zákonem a stačí postihovat kriminalitu s ní spojenou.

Souhlas s povolením a upravením prostituce jako živnosti častěji vyjádřili muži (46 % mužů a 33 % žen), ženy se naopak častěji vyslovily pro úplný zákaz poskytování sexuálních služeb a postihování všech aktérů (7 % mužů a 16 % žen). Úplný zákaz poskytování sexuálních služeb za úplatu častěji prosazují lidé starší 60 let, respondenti se základním vzděláním nebo se středním vzděláním bez maturity nebo vyučení a lidé římskokatolického náboženského vyznání.

Odpovědi na otázku na zákonnou úpravu prostituce jsou rovněž provázány s názory respondentů na interrupci a eutanazii. Lidé, kteří souhlasí s legalizací prostituce jako živnosti, rovněž častěji uváděli, že žena má sama právo rozhodnout se, zda bude provedeno ukončení jejího těhotenství, a častěji souhlasí s uzákoněním umožnění ukončení života nevléčitelně nemocného člověka.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v23-04</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>27.3. - 22. 5. 2023</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>834</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>73</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV_113, OV_158, OB_58</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>ov230620</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>20. června 2023</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Naděžda Čadová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
